

Nr 293

Av fru Skantz och herr Svenning, *angående tillsynen av arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad vid mindre arbetsplatser.*

(Lika lydande med motion nr 231 i Första kammaren)

Tillsynen av arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad vid mindre arbetsplatser innebär enligt de i arbetarskyddslagstiftningen gällande bestämmelserna en uppdelning mellan den allmänna yrkesinspektionen och den kommunala tillsynen, som inte är tillfredsställande och inte ger samma skydd åt alla anställda.

Avgörande för vem som skall utöva tillsynen är arbetsställets storlek och i vilken omfattning maskinell utrustning förekommer. Tillsynen av en arbetsplats med mer än 10 arbetare eller med relativt omfattande maskinell utrustning skall i princip utövas av yrkesinspektionens befattningshavare. Vid de mindre arbetsplatserna, som i stort sett saknar maskinell utrustning, utövas tillsynen av kommunala tillsynsmän, vilka utses av vederbörande hälsovårdsnämnd. Tillsynsmännen är rapportskyldiga till yrkesinspektionen. I ett distrikt med 150 kommunala tillsynsmän och ca 12 000 registrerade arbetsställen sände emellertid endast 95 in rapport över verksamheten under 1964.

Statliga och kommunala förvaltningsorgan sorterar alltid under yrkesinspektionen oavsett arbetsställets storlek.

Den gällande uppdelningen innebär att övervakningen av de större arbetsplatserna utövas av specialutbildade, heltidsanställda befattningshavare inom yrkesinspektionen medan tillsynen av de mindre arbetsplatserna handhas av kommunala tillsynsmän, som ofta helt saknar eller också endast har bristfällig utbildning i frågor som rör arbetarskyddslagen och dithörande anvisningar.

I städer eller större tätorter är det ofta de kommunalt anställda hälsovårdsinspektörerna som vid sidan om sin ordinarie verksamhet att övervaka de allmänhygieniska förhållandena tillika förordnas vara kommunala tillsynsmän enligt arbetarskyddslagen. Detta har ofta medfört att inspektörerna, som av tidsskäl har svårigheter att klara bevakningen av de allmänhygieniska förhållandena, i stor utsträckning tvingats åsidosätta den tillsyn som avses i arbetarskyddslagen.

På landsbygden eller i mindre orter har i ringa utsträckning anlitats specialutbildad, fast anställd personal, varför de som förordnats till kommunala tillsynsmän oftast har anställning eller driver egen rörelse som kräver full arbetsdag och har uppdraget som tillsynsman endast som deltidstjänst eller bisyssla. De får härigenom en mycket begränsad tid till sitt förfogande för att fullgöra uppdraget som tillsynsman. Många av tillsynsmännen har genomgått hälsovårds- och arbetarskyddskurser medan andra inte erhållit någon speciell utbildning utan själva fått söka skaffa sig den utbildning som behövs för uppgiften. I flera distrikt har visserligen ordnats informationskurser, men sammanlagt omfattade denna verksamhet under 1962 och 1963 endast 360 av ca 1 170 kommunala tillsynsmän. Den bristande utbildningen och de ofta personliga relationerna till de i kommunen verksamma företagarna har på sina håll medverkat till att tillsynsmännens auktoritet inte är sådan att deras verksamhet blivit lika effektiv som om den utövas av en tjänsteman, anställd för uppgiften, varför yrkesinspektionens tjänstemän tillkallats i olika sammanhang.

I arbetarskyddslagen, 48 §, står angivet att kommunal tillsynsman av kommunala medel skall åtnjuta skälig ersättning för uppdraget. Det finns kommuner som anser 50—100 kronor om året vara en skälig ersättning för detta uppdrag. Följden har blivit, att man i stor utsträckning varit hänvisad till att utse personer utan erforderliga erfarenheter och kunskaper och att omsättningen på kommunala tillsynsmän blivit anmärkningsvärt stor. Om uppdraget som kommunal tillsynsman skall kunna fullgöras på ett tillfredsställande sätt är det en tidskrävande arbetsuppgift, som man inte kan begära att någon skall åtaga sig utan rimlig ekonomisk ersättning.

År 1963 fanns 1 167 kommunala tillsynsmän och de hade att övervaka 86 533 arbetsställen, vid vilka sysselsattes 218 091 arbetstagare. Enbart i Stockholms stad och Gotlands län fanns 20 431 arbetsställen, men antalet kommunala tillsynsmän var endast 32. Vid samma tidpunkt fanns hos den allmänna yrkesinspektionen registrerade 75 156 arbetsställen vid vilka sysselsattes 1 572 935 arbetstagare.

För dem som av hälsovårdsnämnden utses att svara för tillsynen av de allmänhygieniska förhållandena fungerar hälsovårdskonsulenterna i länen som rådgivare. Dessa sorterar under kungl. medicinalstyrelsen. När det gäller den tillsyn som avses i arbetarskyddslagen har de, som förordnas att fullgöra denna, rapportskyldighet till yrkesinspektionsdistriktet, som sorterar under kungl. arbetarskyddsstyrelsen. I många fall förordnas en och samma person att ansvara för tillsynen av såväl de allmänhygieniska förhållandena som den tillsyn som avses i arbetarskyddslagen. Brister den kommunala tillsynsmannen i fullgörandet av sina åligganden skall hälsovårdsnämnden vidta erforderliga åtgärder för att åstadkomma rättelse. (Yrkesinspektör kan påtala missförhållande till hälsovårdsnämnden.) Underlåter hälsovårdsnämnden att göra detta, må länsstyrelsen vidta åtgär-

der för att rätta sådana missförhållanden. Ovan relaterade förhållande skapar oklarhet inte minst för de kommunala tillsynsmännen.

Handelsanställdas förbund har genomfört flera undersökningar beträffande de sanitära och hygieniska förhållandena i kiosker, butiker och på lagerarbetsplatser och har också undersökt i vad mån bestämmelserna i 9 § arbetarskyddslagen beaktats. Enligt denna paragraf skall arbetstagarna på eller invid arbetsstället äga tillgång till dricks- och tvättvatten, avträden, lämplig plats för ombyte, förvaring och i förekommande fall torkning av kläder samt lämplig plats för intagande av måltid. Sammanlagt har 2 650 arbetsplatser undersökts. Av dessa sorterade 78 procent under den kommunala tillsynen. (1963 var 50 113 arbetsställen inom handeln registrerade hos den kommunala tillsynen.) Dessa undersökningar påvisade många brister. På många arbetsplatser, framför allt de mindre, saknades t. ex. toaletter, tvättmöjligheter, utrymmen för förvaring av kläder samt plats för intagande av måltider. De många gånger miserabla förhållanden som avslöjades skulle inte ha existerat i den omfattning som var fallet om den kommunala tillsynen varit verkligt effektiv.

Tillsynen av efterlevnaden av arbetarskyddslagen och med stöd av densamma meddelade föreskrifter bör vara likvärdig oavsett om det är en stor eller en liten arbetsplats och oberoende av i vilken kommun arbetsplatsen är belägen. Det nuvarande systemet med en uppdelning av tillsynen mellan yrkesinspektionens befattningshavare och de kommunala tillsynsmännen är inte tillfredsställande ur effektivitetssynpunkt.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag beträffande effektivare tillsyn av arbetarskyddslagstiftningens efterlevnad vid de mindre arbetsplatserna.

Stockholm den 26 januari 1965

Anna-Greta Skantz

Eric Svenning